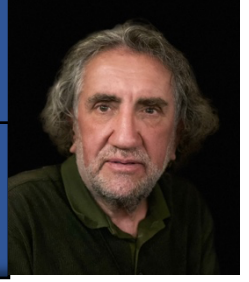

YENİ KÜRESEL TANRI, KÜRESEL DİN VE KÜRESEL İNSAN

MEHMET YAŞAR
SOYALAN

*-Sözlü Kültürden Uygarlığa İnsanoğlunun
Uzun Hikâyesine Dair Bir Giriş-*

Çağdaş dünyanın tanımlanmış, öğretilmiş/ şartlandırılmış, küreselleşmiş, istisnasızlaşmış hatta dogmalaşarak kutsanmış yaşam biçimleri ve üretim araçları, insanı top yekûn yeni bir varlığa, *yeni insana* dönüştürüyor. Bu yeni insanın görünüşte eskisinden bir farkı yok. Göz, kulak, burun aynı. Yani beden azaları olduğu gibi yerinde. Eskiden çok istisnai olarak, çok özel projeler ve çabalar sonucunda, çok özel bölgelerde, çok nadiren, çok az sayıda ancak ortaya çıkarılabilen *bu insanlar, artık bugün yerkürenin istisnasız tek sakini haline geldiler*. Bu insan türü renk, dil, din, etnik yapı olarak çok farklılık arz etse de aynı şekilde programlanmış, aynı şifrelerle kodlanmış robotlar gibi birbirinin aynısı ortak davranışlar sergiliyorlar.

İnsanoğlunun geldiği bu son aşamayı, buraya hangi aşamalardan geçerek geldiğini gereği gibi kavrayabilmek için biraz gerilere gitmemiz, önceki halini hallerini bilmemiz gerekir. *İnsanlık tarihine kuşbakışı baktığımızda, bu tarihin üç evresi olduğunu görürüz. İnsanoğlu, tarihinin ilk çok uzun evresini sözlü/şifahi kültür insanı, sonrasını yazılı ve görsel kültür insanı olarak yaşadı. Bu ikinci evre öncekine kıyaslandığında birkaç yüz yıllık kısa bir zaman dilimine tekabül eder. Şimdilerde ise bu insan, birkaç on yıldır sanal-görsel bir türe evrilmiş görünüyor*. Bu son dönem insanı, bir kültür adamı olmaktan çok teknolojik adama, hatta süreç ilerledikçe onda kültürden bir eser kalamayacağı ve varlığının bir özgül ağırlığı olmayacağı için bir *“sanal insan”a* dönüşeceği benziyor. Önceki evrelerde birbirinden bağımsız hatta birbirinin tersi kültür öbeklerine, kültür adalarına, dolayısıyla farklı kültür insanlarına rastlamak mümkünken bu son evrede zaten bir kültürden söz edilemediği için adına medeniyet/uygarlık dedikleri tek tip düşünme biçiminin, tek tip tasavvurun oluşturduğu tek tip yaşam biçiminin tüm yerküreyi esir aldığına şahit olacağız.

Bu durum tam bir esaret olgusunu tasvir ediyor ve tam anlamıyla, bütün boyutlarıyla bir esareti tanımlıyor. Dışarıdan bakıldığında bu esaret, gönüllü bir esaretlikmiş gibi görünüyor. Üstelik esirlerin,

esaretlikleri üzerine, yani içine girdikleri kozanın/zindanın faziletlerini, insanın gerçek özgür halinin bu olduğuna dair methiyeler düzdüklerini/düzeceklerini de söylememiz lazım. Kahır ekseriyet böyle bir kozanın/zindanın varlığından bile haberdar olamayacaklar, hayatlarındaki her şeyi kendilerinin tasarlayıp uyguladıklarını sanıyorlar/sanacaklar. Kozanın/zindanın farkında olanlar/olacaklar ise büyük ihtimalle bu esaret halini olması gereken bir durum veya “olanın en iyisi olarak” olarak görecekle. Var olanı içselleştirerek, olanı meşrulaştırarak hayatın tadını çıkarmaya çalışacaklar.

Oysa önceki dönemler kendi insanları için göreceli de olsa bir özgürlük alanı bırakıyordu. Özellikle de sözlü kültür insanı kendi özgürlük alanını kendisi inşa edebiliyordu. Önünde kendisini ifade edecek pek çok seçenek söz konusuydu. Bu seçeneklilik hali bireye veya aileye hem söylem hem bireysel ve toplumsal sorumluluklar ve mekân seçimine imkân sunuyor hem de evrene, eşyaya, olguya üç boyutlu ve çok boyutlu bakabilmesinin yolunu açıyordu. Bu durum ona hem kimlik sahibi olma yolunda önemli bir imkân sunuyor hem de onu özgürleştiriyordu. Ortaya çıkan toplumsal ürün/ kültür her bir bireyin ortak katkısı ile oluşuyor ve toplumun malı oluyordu. Böylece her birey de kendisini o kültürün bir parçası olarak görüyordu. Böyle bir süreç içinde oluşan şifahi/sözlü kültür kendi dilini ve iletişim araçlarını da üretiyordu. Üretilen bu şifahi/sözlü kültür dili, kendine özgüydü; bir taraftan kültürü ortaya çıkarıyor, kendi insanını oluşturuyor, bir taraftan bu ortak dilin gelişmesini sağlıyordu. Yumurta- tavuk ilişkisinde olduğu gibi, insan, dil ve kültür birbirlerini geliştirerek varlığını sürdürüyordu. Bu dönem kültürünün en belirleyici özelliği, çok boyutlu, çok katmanlı, çok dinamik, çok okuma biçimli, çok dilli ve her birey tarafından yeniden, yeniden çoğaltılabilir, yorumlanabilir ve üretilebilir olmasıdır. Örneğin can yakıcı veya sevindirici bir olay, genelde ana tema muhafaza edilerek, olayın, kahramanı/ kahramanları, mekânı, zamanı dili çok zaman değiştirilerek her mezra, köy, kasaba, şehir ve toplum için yeniden, yeniden üretilir. Ortaya çıkan bu sözel

metin, bir planla veya emir –komuta iradesi içinde değil, doğal bir süreç içinde gelişir ve oluşurdu.

Bir aşk hikâyesi, bir ölüm, bir kaza, bir yangın, bir felaket, bir doğum, bir düğün, bir savaş vs. yani bir olay ve olgu on binlerce versiyonu ile üstelik çok zaman aynı coğrafyada, aynı zaman dilimi içinde o toplumun ortak bir malı olarak ortaya çıkar, arkasından sözel bir hitabe olarak farklı versiyonları ile çok zaman farklı renklere bürünerek, kuşaktan kuşağa aktararak sonraki kuşaklarda da yaşaması sağlanırdı. Bu anlatılarda zaman zaman kullanılan yazı ve görsellik, yazılı-görsel dilin bir aracı olarak değil, sözlü kültürün bir malı ve ürünü olan şeyi aktarmanın yardımcı bir aracı olarak yer alır. Esas olan sözlü kültürün imkânları ve araçlarıdır. Sözlü kültürde en temel aktarıcı söz/hitabe ve dil olayı olduğu için, her anlatıcı olayı, olanı veya olduğu varsayılan olguyu, kendi hafızasının imkânları, kelime kapasitesi, duygu dünyasının derinliği ve dilinin/hitabetinin gücü oranında ifade eder. Tabi kişinin olayı anlatmadaki niyet ve amacı, olayın anlatılışının, anlatılış biçiminin temel belirleyicisi olur. Bu nedenle bir aşkın, bir felaketin, bir savaşın, bir doğumun, bir düğünün, bir ölümün aynı evde, aynı sokakta, aynı mabette onlarca farklı hikâyesinin birlikte var olması; bazen evde farklı, camide farklı, sokakta farklı versiyonunun hiç itiraz edilmeden, sıkılmadan dinlenmesi, yazılı kültür ve sonrası insanı için tuhaf veya anlaşılmaz gelebilir; ancak bu hikâyeler sözlü kültürün insanı için çok doğal ve olması gerektirir. O, bunlar arasında hiçbir çelişki ve uyumsuzluk görmez. Bunun için devasa toplumsal yapıların, çok renkli, çok kozmopolit, çok dilli mikro organizmalardan, mikro toplumsal adacıklardan oluşuyor olması, böyle bir kültüre sahip olmaları nedeniyledir. Kulaktan kulağa anlatılan halk hikâyeleri, destanlar, efsaneler sözlü kültürden bize miras kalanlardır. Ancak biz bugün, bu devasa kültürel mirasın çok küçük bir kısmı ile üstelik onun sadece yazılı versiyonu ile muhatap olabiliyoruz. Çünkü bunlar bize yazılı kültürün imkânları çerçevesinde ve yazılı kültür insanın zihninin izin verdiği ölçekte, yazılı kültürün bir parçası olarak ulaşmışlardır. Kulaktan kulağa, sözlü kültürün usul ve esasları içerisinde yeni bir sözlü kültür üretimi mümkün olmadığı gibi, sözlü/hitabi dönemden, sözlü kültürün araçları ve doğallığı içinde günümüze ulaşmış bir kültür ürünü de yok gibidir.

Sözlü kültürün ürünü olarak kabul ettiğimiz metinlere baktığımızda (sözlü kültürün bu versiyonundaki anlatılarda bile), sözlü kültür insanının sanıldığının aksine sonraki dönemlere

kıyasla daha özgür, kendisi ile daha barışık, çevresi ile daha uyumlu ve daha üretken olduğunu söyleyebiliriz. Aynı zamanda daha arz hırslı, daha mutlu ve çevresi ile daha uyumluydu. Sözlü kültür döneminin en temel özelliği (belki küçük bir kesim istisna edilirse), bugüne oranla hayat şartlarının, bilgiye ulaşma imkânlarının, ekonomik refahın, sosyal yapının, tabiat ve çevre ile ilişkinin üç aşağı beş yukarı her toplumda birbirine benzer olmasıdır.

Bu durum kültür alışverişini kolaylaştırdığı gibi yeni melez kültürlerin ortaya çıkmasına da imkân vermiştir. İşte bu düzlemde “*Hikmet mü'minin yitik malıdır, yitiğini nerede bulsa alır.*” denmiştir. Her bir kültür bir başkası ile kendi kültürü arasında geçişkenlikleri normal bir durum olarak görmüşlerdir. Belki de imkânların kısıtlı olmasının bu dönem insanı üzerinde böyle özgürleştirici, kaynaştırıcı bir etkisi de olmuştur. Yazılı-görsel kültür dönemine geldiğimizde temel paradigmanın değiştiğini gözlemliyoruz. Olaylar olgular çok değişmese de algılar ve yorumların temelden değiştiğine şahit oluyoruz. Dolayısıyla bu süreç, sözel kültür döneminde olduğu gibi, yazılı - görsel kültür insanının da ortaya çıkmasına neden oldu. Çünkü. Kültür ve insan, karşılıklı bir belirleyicilikle, birlikte evrilerek birbirlerini inşa ediyorlardı. Olgular, olaylar birbirine benzese de insanın ihtiyaçları, arayışları, ihtirasları, bazı sosyal hadiseler ve tabii felaketler bir araya geldiğinde veya birbirini tetiklediğinde insan algısında bazı farklılıklar, yenilikler, yeni bakış açıları ortaya çıkıyor. Olgular değişmese de algılar değişiyor. Böylece insan yakın ve uzak çevresi ile özellikle de tabiatla ilişkisinde yeni bir role evriliyor. Yeni algısının kendisine yüklediği bu yeni rol, onun çevresi ile ilişkilerini yeniden tanımlamasını gerektiriyor. Öncesinde, çevresi ve tabiat ile uyum esas iken, bu yeni durumda çevreye ve tabiata hükmetme iradesi esas haline geliyor.

Önceden kendisi çevrenin bir parçası bir sakini iken şimdi, çevrenin sahibi konumuna geçiyor ve kendisinde, çevreyi ve tabiatı yeni bir çevreye, yeni bir şekle dönüştürme hakkı görmeye başlıyor. Böyle olunca, yani çevre ile ilgili kanaatleri değişince çevre ve tabiat ile ilgili alet ve araçları da değişiyor. Çok geçmeden onu yeniden düzenleyecek araçlara sahip olmaya başlıyor. İlk yaptığı şey de sözlü kültürün araçlarını (yani, bu araçların işlev ve amaçlarını değiştirerek) kendi araçları haline getirmek oluyor. Örneğin resim, yazı ve diğer görseller yoluyla insanın, var olanı veya görüp duyduklarını, çizgi, harf ve rakam gibi sembollerle ifade etmeye başlaması, bir süreç içerisinde yeni bir dil ve kültürün doğmasına neden

oldu. Sözlü kültürden yazılı/görsel kültüre geçiş süreci ise yüz yıllar sürdü. Bu yazılı-görsel kültürel dönem, bir öncesine göre çok kısa bir döneme tekabül etse de hem kültürel özellikleri hem de ortaya çıkardığı insanın özellikleri açısından bir kendine özgülüğe sahipti.

Yazılı kültür resimle başladı, rakam ve harf ile devam etti. Resim, insanın taklit etme, somutlaştırma yeteneğinin ön plana çıkması hadisesidir. Harf ve rakamların yazı ve sayıya dönüşmesi ilk dönemlerde sözlü kültüre yardım amaçlı idi. Hafızasındakini ve sözleşmelerde ne olduğunu, sözleşmenin içeriğini hatırlatmaya yönelik, sözün yardımcı bir aracıydı. Yazının bu yardımcı hali yüzlerce yıl sürdü. Kâğıdın ve mürekkebin icadı ile yazı, önce toplumun küçük bir kesimi içinde, kitabın bir aracı, bir unsuru olarak popülerleşti. Teknolojinin gelişmesi ve şehirli nüfusun artması ile doğru orantılı olarak yazının kullanımı da arttı. 15.yy'a gelindiğinde bile yazı, sözlü kültürün bir yardımcı unsuru olmaya devam ediyordu. Toplumsal hafıza ve kültürel miras sonraki kuşaklara hala sözlü kültür yolu ile yani ezberleme yöntemi ile aktarılıyordu. Eğitimin ve bilgi edinmenin temelini de bu yöntem oluşturunuyordu. 17.yy'dan sonra yazılı kültür önce şehirlere girdi, matbaanın yaygınlaşmasının da etkisi ile kasabalarda da yaygınlaşmaya başladı. 19.yy, sözlü kültürün yerini yazılı ve görsel kültüre terk ettiği yüzyıl oldu. Tüm dünyada eğitim, ezberleme yöntemi ile değil yazı ile yani okuma-yazma yolu ile yapılmaya başlandı. Öyle ki, 20.yy. itibarıyla yazı ve görsel kültürün en önemli ayağı haline gelen sinema her eve girdi ve mutlak egemenliğini ilan etti. Dönüşüm öyle hızlı gerçekleşti ki yeni nesil, sözlü kültür diye bir olgunun, bir tarihi dönemin, bir değer varlığından bile habersizdi.

Sözel kültürde resim ve çizgi bu kültürün ilk dönemlerinden beri bilinir ve kullanılırdı. Mabnet ve yönetim merkezleri bunun örnekleri ile doluydu. Ancak bu dönemdeki somut ürünler daha çok taş, toprak ve bazı madenler kullanılarak yapılan heykeller ve süs eşyaları üzerinden gerçekleşiyor, insanoğlunun somutlaştırma yeteneği bu şekilde tecelli ediyordu. Bu ürünler hem dini hem sosyolojik anlamda hem de birey ve toplum için önemli bir işleve sahipti. Bu tür üç boyutlu somut ürünlerin kullanımı çok yaygın olsa da üretimi, biraz da işin doğası gereği sınırlı sayıda kişiler eliyle gerçekleştiriliyordu ve özel, tanımlanmış grupların kontrolünde yürütüldüğü için de her bir bireyi kuşatacak boyutta toplumun tüm katmanlarına yayılmış değildi. Resim, heykelin bir sonraki aşamasıydı. Tüm topluma mal olması yazılı kültürle

birlikte mümkün olabildi. Bu dönemde resim, fotoğrafı, fotoğraf da sinemayı doğurdu. Bunlar insanın somutlaştırma ve taklit temayülünün bir yansımından ibaret idi. Böylece resim sinemaya, söz de yazıya dönüşmüş, yazılı ve görsel kültür dönemi başlamıştı. Resmin sinemaya, sözün yazıya dönüşmesiyle yazılı-görsel kültür, okuma yazma bilmeyenleri bile o kültürün bir parçası haline getirdi. Yazılı-görsel dil, süreç içerisinde kendi kültürünü oluşturdu. Bu kültür de bir süreç içerisinde teknolojik buluşların etkisi ile yeni yapıya/ şekle evirildi. Yazı, söze oranla zaten daha somut olmayı ifade ederken, yazının teknolojinin etkisi altına girmesi onu daha da somutlaştırdı. Yazı dili içinde önemli bir yere sahip olan semboller, mecazlar, istiareler bu somutluk ve somutlaştırma içinde ya kayboldular ya da yeni görsellik dili içerisinde yeni roller üstlendiler. Ama her durumda önemli bir anlam ve alan fakirleşmesi yaşadılar. Sözel kültür içerisinde insanın somut ve görsel yanını/boyutunu, heykeller, oymalar, biraz da resim temsil ediyordu. Ve bu o dönem insanın kültür dünyası içinde küçük bir orana tekabül ediyordu. Sözlü/şifahi kültür döneminin önemli bir enstrümanı olan tiyatro ve benzeri kültür objeleri, toplumun farklı katmanları içerisinde kendi yerel örneğini inşa ederek varlığını sürdürme gelmiş iken yazılı-görsel kültür dönemine geçilince, sadece bazı elit ve seçkin kesimlerin izlediği tanımlanmış bir sanat etkinliğine dönüşerek toplumun hayatından ve gündeminden çıktı.

Yazılı-görsel kültür döneminde önceleri resim başat bir konumdayken bir müddet sonra bulunduğu yeri fotoğraf ile paylaşmak durumunda kaldı. Çok geçmeden fotoğrafın sinemayı doğurması, yeni popüler bir kültürün ortaya çıkmasına neden oldu. Bu kültür insanların dokunamadığı, sadece seyretmek durumunda kaldıkları soyut özellikli sınırları, çerçevesi tam olarak belirlenmiş gerçek somut bir durumla karşı karşıya bıraktı. İnsanın yorum kabiliyetinin devre dışı bırakıldığı, gördüğü ve olduğu gibi beynine nakşettiği, sadece taklit edebileceği bir gerçeklikti bu. Çok geçmeden foto romanlar; filmlere, çizgi romanlar; çizgi filmlerine dönüştü. Yani **hayat dokunulan somutluktan dokunulamayan somutluğa dönüştü**. Çünkü yazılı-görsel kültür ortamı, doğası gereği sözlü kültür insanın kültürel varlığını devam ettirmesine imkân vermediği için bu insanın var olmasını sağlayan farklı kültür adacıkları da süreç içinde ortadan kalktı. Bu dönem aslında ileride oluşacak tek boyutlu insanın da habercisi ve hazırlayıcısıydı. Çünkü yazılı-görsel kültür hem olguyu hem de algıyı üç boyuttan iki boyuta indirgiyordu: en ve boy. Bu algıda derinlik

kaybolmuştu. Bu durum insanın hissiyatına da yansımış, hissiyatındaki derinlik de yok olmuştu. Bunun sonucu olarak eskiden olduğu gibi türküler, ağıtlar, şiirler, destanlar, efsaneler üretilemiyordu. Özellikle şiir yazı ile var olmaya başladığından beri hem şekil hem de içerik olarak değişmeye başladı, toplumun bir ürünü olmaktan çıkıp seçkin bir kesimin malı olarak varlığını sürdürmeye başladı. Sözel kültürün doğası gereği, sözün bir adabı, estetiği ve değeri vardı ve söz tanrısal bir öze sahipti, öyle kabul edilirdi. Sonra söz yazıya evrilince yazı kutsanmaya başladı. Ancak yazının saltanatı çok uzun olmadı. İki yüz bilemedin üç yüz yıllık bir serüven sonrasında tahtı sallandı ve elektronik dile dönüştü; bu sözü ve yazısı olmayan bir dildi. Bu dönem aynı zamanda kültürün uygarlığı dönüştüğü bir zaman dilimine de tekabül ediyordu. Kültür, her bir bireyin katkısı ile bir bitki, koca çınar gibi aşağıdan yukarıya doğru bir süreç içerisinde oluşur ve bireyler o kültür içerisinde belirleyici bir özne olarak yer alırlar ve birlikte gelişip dönüşürler. Bu özelliğinin bir gereği veya devamı olarak kültür, özgürleştirici, çoğaltıcı ve sağaltıcı bir görev de üstlenir. Uygarlık/medeniyet ise bireyi dışlayarak, onun rızasını aramadan egemen güç tarafında yukarıdan aşağıya doğru inşa edilir. Uygarlık/medeniyet içerisinde insan, bir özne değil nesnedir. Dolayısı ile bu yeni süreç özgürleştirici değil buyurgan bir yapıya sahiptir.

Yazılı kültür aslında, kültürden uygarlığa, yani sözlü kültür insanından uygarlığın, teknolojinin yeni insanına geçişi sağlayan bir ara dönem görevi üstlenmişti. Hem bireyin zihnini hem toplumsal hafızayı hem de olgu dünyasını bu yeni duruma hazırlamıştı. Özellikle içinde yaşadığımız 21.yüzyıl bu dönüşümün en hızlı gerçekleştiği, uygarlık dilinin alfabetinin, kavramlarının olduğu, zihinsel yazılımın gerçekleştiği bir dönem olarak işlev görüyor. Uygarlık diye de tanımlayabileceğimiz bu teknolojik dönem kendi insanını da oluşturmaya başladı. O insanın pek çok özelliği de ortaya çıkmaya, netleşmeye başladı. Bu nedenle yavaş yavaş evrildiğimiz, parçası olduğumuz içine girdiğimiz, bu dünyayı, bu yeni dönemi, çok farklı şekilde tanımlayıp resmedebiliriz. Onun ne olduğu ile ilgili pek çok veri ve fotoğraf sunabiliriz. Onunla ilgili pek çok nitelik ve özellik sayabiliriz. Ancak bu dönemi “modern bedevilik” veya “sanal somut dönem” olarak tanımlamanın en gerçekçi tanım olduğunu söyleyebiliriz. Bu dönemin en belirgin özelliği ise küresel olması, yani küresel bir bedevilik inşa ediyor olmasıdır. Klasik bedeviliğin en belirgin özelliği somut ve tek tip algılama biçimidir.

Çünkü bedevi, en soyut olayı, olgu ve konuları bile somutlaştırarak anlar ve bir başkasına böyle aktarır. Yani o gördüğüne inanır. Görmediğini de somuta indirgeyerek algılamaya çalışır. İşte bu gördüğüne, gördüğü gibi inanma ve zihnini gördükleri ile sınırlama durumu, teknolojik dönem insanın en belirgin özelliği olarak karşımıza çıkmakta ve evrensel bir algı ve kanaate dönüşmektedir. Tarihin dışına çıkıp baktığımızda önce yazının sözü, eş zamanlı olarak da sayının rakamları somutlaştırdığını, aynı şekilde resim ve heykelin hareket halindeki canlıları donuklaştırdığını, somutlaştırdığını görürüz. Böylece var olan her şey durduruldu, donuklaştırıldı, yani dinamik süreçlerinden kopararak donduruldu. Canlı bir organizma olmaktan çıkarıldı. Resim, fotoğrafa, fotoğraf da sinemaya, sinema da televizyona evirildi. Hayat bütün boyutları ve katmanları ile dokunulamayan ancak heykel kadar somut ve tek boyutlu “sanal somut” yapıya dönüştü. Teknolojik gelişmeler, insanın tanrı ve evren tasavvurunda önemli değişiklikleri de beraberinde getirdi. Bu gelişmeler sonrasında dünya küçük bir köye dönüştü. Bütün, obalar, adalar, toplumsal öbekler ortadan kalktı. Bütün renkler, kültürler, diller, dinler önce tanış sonra akraba oldular. Bir süreç içerisinde hepsi köy ileri gelenlerinin, köy meclisinin algısı, tasavvuru ve iradesi istikametinde meczoldu. Süreç ilerlediğinde teknoloji kendi iradesini ortaya koyarak nesne olmaktan özne olmaya evirildi ve kendi sahibinin sahibi oldu. Sonuçta farklılıklar azaldı, renkler aynı tona doğru evirildi. Farklılıklar, folklorik bir öğeye, nesneye dönüştüler, dönüştürüldüler. Yeni konseptte tasavvurlar önce küresel, sonra yerel olarak sıralandı. Her durumda öncelik küresel olandaydı. Ancak küresel olan o kadar kapsayıcı, o kadar belirleyici, o kadar eril, o kadar baskındı ki yerel olana, varlığını devam ettirebilecek bir alan bırakılmamıştı. Dolayısıyla yerel olanın bulunduğu yerde, hiçbir durumda bir özne olarak var olabilmek imkânı yoktu. Çünkü özne olmasını sağlayacak bütün araçlar küresel olanın tekeline geçmişti. Sahip olabildiği, kendisine lütfedilen tek alan, geçmişin nostaljik bir ürünü olarak folklorik bir nesne gibi küresel olanı renklendirecek, eğlendirecek bir rol üstlenebilme imkanıydı.

Teknolojik buluşlar/araçlar, hayatı kolaylaştırma adına yazılı ve görsel kültür insanının zihnine sirayet ettiler, dünyasına girdiler. Çok geçmeden teknolojik egemenlik küresel ölçekte kendi insanını ve geleneğini inşa etti. Eş zamanlı olarak da teknolojik yaşamın gerekliliği ve vazgeçilmezliği küresel insan/birey tarafından kabul edildi. Bu kabul, teknolojinin kendi geleneğinin, kendi kültürünün

küreselleşmiş, küçük bir köye dönüşmüş yerkürede tek egemen gelenek veya belirleyici güç olması sonucunu doğurdu. Elbette bu inşa ve kabul sürecinin bir adım sonrasında “küresel değerler”in ve “küresel ahlak”ın ortaya çıkması ve yeni tasavvurun en merkezi noktasına yerleşerek, bireysel ve toplumsal yaşamın bu sınırlar içinde devri daim etmesi eşyanın doğası gereğiydi. Öyle de oldu. Küresel köyün yasası; “küresel ahlak” yasaları, küresel insanın değerleri; “küresel değerler” olarak kanunlaştı ve örfleşti.

Gelinen bu aşamadan sonra bu teknolojik tasavvurun arkasında hangi güç, hangi yapı, hangi anlayış, hangi akıl, hangi otorite var tartışması, bu tasavvurun anlaşılmasına herhangi bir katkı sunmayacağı gibi onu daha gizemli, daha karmaşık, anlaşılmaz ve çekici hale getirmekten, konumunun, egemenliğinin daha da pekişmesini sağlamaktan başka bir işe yaramayacaktır. Teknolojik tasavvurun, geleneği ile, ahlakı ile, yazılı olmayan ama tartışılmaz kuralları ile, işaretleri, sembolleri ile egemen küresel somut bir dil inşa etmiş olduğu gerçeği ve bu dilin onu idare eden, yönlendiren aktörlerin, yapıların kimliğini, neliğini, nereliliğini, nasıllığını anlamsızlaştırdığı, onları “taşıyıcı araçlara” dönüştürdüğü için onun özel bir özneye ihtiyacı yoktur. Çünkü bu tasavvurun kendisi zaten baskın bir özneye dönüşmüş durumdadır. O her durumda “taşıyıcı” nesneler bulabilir, icad edebilir. Bu nedenle bu “*taşıyıcılar*”ın arkasındaki iradenin batılı, doğulu, kuzeyli, güneyli, beyaz, siyah veya sarı olması bu tasavvurun ancak daha da derinleşmesine, yerleşmesine, insan türüne daha bir nüfuz etmesine neden olabilir.

Çünkü küresel teknolojinin kendisi artık bir araç ve nesne hatta bir amaç değildir; hakiki, sahici, oyun kuran, plan yapan akıllı bir öznedir. O, canlı, düşünen, üreten, tüketen akıllı bir organizmadır. Evet, bu organizmanın her bir uzvu, her bir organı, her bir hücresi, bir insandan, bir sosyal ve toplumsal yapıdan, hatta bir devletten oluşmaktadır. Bu tasavvur açısından her bireyin önemi ve değeri, o bireyin bir hücresinin o birey için değeri ve önemi kadardır. Her gün binlercesi ölen binlercesi bir şekilde var olan bu hücrelerden herhangi birinin varlığı veya yokluğu neye tekabül ediyorsa, bir insan ferdinin veya bir insan topluluğunun anlamı da bu tasavvur için öyle bir şeydir. İnsan veya toplumsal grupların bu tasavvur içinde, bu tasavvurun doğası gereği özel bir anlamı ve yeri yoktur. Somut dil, somut düşüncenin pekişmesine ve insanın evrenin her yanını egemenliği altına almasına yol açtı. Bir süreç ise düşüncenin ölmesi ve yok olması sonucunu doğurdu. Düşünce ancak, somut

dünya için somut öneriler, projeler üreten, hesaplar yapan somut bir aygıt ve araç haline geldi. Somut olmayan veya somuta evirilemeyen şeyler/olgular düşüncenin konusu olmaktan çıktı. Doğası gereği soyut olması gereken sanatsal faaliyetler somut üretimlere evirildi ve sadece somut içerikler üretmeye başladı.

Kişinin doğumundan ölümüne kadarki bütün süreç içerisinde, bütün işlerinde, eylemlerinde somut verilerle muhatap olması, eğitim süreçlerinin somut görsellikler üzerinden işlemesi, dilin soyut özelliklerinin, yanlarının giderek yok olması, kişinin zihninin de ancak somut verilerle çalışması, somut örneklikleri algılaması, aynı şekilde somut örneklikleri ortaya koyabilmesi sonucunu doğurdu. Eğitimin somut görseller ve görsellikler ve hayatın somut gerçeklikleri, ihtiyaçları üzerinden yapılabiliyor olması, aynı şekilde günümüzde eğitimin tümüyle meslek edinmenin, iş bulmanın, mal, mülk, iase elde edebilmenin bir aracı olarak konumlandırılması ve her bir bireyin kendisini buna alternatifsiz bir şekilde şartlandırması; tüm bunların da sadece diplomaya indirgenmesi; insanın zihninden, soyutlamanın, soyut algılamının, soyut boyutun dışlanıp örtülmesi ve işlevsizleştirilmesi, yeni insanın inşasını kaçınılmaz kıldı. Sadece eğitim süreçlerinde değil, hayatın her aşamasında, somut çözümlemeler, örneklikler belirleyici olmaya başladı. Sinema, televizyon bu somut dünyanın en başat ve en etkili kurumu/olayı haline geldi. Böylece insanlar sinemada, televizyonda olan ile hayatta olanı aynı şey olarak görmeye, ikisini de sanal gerçeklik üzerinden okumaya başladılar. Yani kurgusal olan ile gerçek olan birbirine karıştı, iç içe girdi. Bunun sonucu olarak mevcut ve gelecekte ortaya çıkacak tüm gerçeklikler kurgusalın belirleyici etkisi nedeniyle özel olarak kurgulanmış bir sinema yapıtı gibi algılanır oldu. Bu sanal somutluk, insanoğlunun gerçekliğini de ortadan kaldırdı. Onu duygusuz, etkisiz bir nesneye dönüştürdü.

Bugün insanoğlunun yaşanan felaketler karşındaki duyarsızlığının, duygusuzluğunun, akletmezliğinin, anlamamazlığının, itibarsızlaştırıp nesneleştirmesinin, mantıkileştirmesinin, meşrulaştırmasının, her şeyin filmleştirilip sanallaştırılmasının ve bir birey olarak kıyaslayan, karşılaştıran, muhakeme eden, adalet tasavvuru olan insan türünün yok olmaya yüz tutmasının asıl sebebi de insanoğlunun bu teknolojik tasavvura, bu küresel dine ve yeni tanrıya teslim olmasıdır. Kısacası yeni küresel somut insan, yani her birimizin içinde bir parçasını taşıdığımız “modern küresel bedevi” bu dönemin, bu teknolojik tasavvurun, bu yeni dinin, yeni tanrının kuluna dönüşmüş durumdadır.